http://www.sgbauonline.com/

M.A. (Part–II) Sanskrit (Semester—III) Examination

SANSKRIT (Group—घ)

Paper—I

(Sahityashastra)

Time : Three Hours] [Maximum Marks : 80

सूचना : निर्देशाभावे उत्तराणि स्वीकृत भाषया एव लिखत।

1. (अ) कारिकाद्वयानां स्पष्टीकरणं कुरुत : 10

(i) शक्तिर्निपुणतालोकशास्त्रकाव्याद्यवेक्षणात्।

काव्यज्ञशिक्षयाभ्यासइति हेतुस्तदुभ्दवे।।

(ii) काव्यं यशसेऽर्थकृते व्यवहारविदे शिवेतरक्षतये।

सद्यः परनिर्वृतये कान्तासंमिततयोपदेश युजे।।

(iii) इदमुत्तमम् अतिशयिनि व्यङ्ग्ये वाच्याद ध्वनिर्बुधैः कथितः।

(ब) टिप्पणीद्वयं लिखत : 6

(i) भारतीकवेर्जयनि

(ii) न तु हेतवः

(iii) गुणीभूतव्यङ्ग्यम्

(iv) शब्दचित्रकाव्यम्।

2. (अ) कारिकाद्वयानां स्पष्टीकरणं कुरुत : 10

(i) सर्वेषां प्रायशो अर्थानां व्यञ्जकत्वम् अपि दृश्यते।

साक्षात् सङ्केतितं यः अर्थः अभिधत्ते सः वाचकः।।

(ii) भेदौ इमौ च सादृष्यात् सम्बन्धान्तरतः तथा।

गौणी शुद्धौ च विज्ञेयौ लक्षणा तेन षड्विधा।।

(iii) ज्ञानस्य विषयो हि अन्यः फलम् अन्यत् उदाहृतम्।

विशिष्टे लक्षणा न एवं विशेषाः स्युः तु लक्षिते।।

(ब) टिप्पणीद्वयं लिखत : 6

(i) योग्यता

(ii) गौणीलक्षणा

(iii) आकांक्षा

(iv) अभिहितान्वयवादः।

http://www.sgbauonline.com/

http://www.sgbauonline.com/

3. (अ) दश-अर्थदोषाणां विवरणं लिखत। 10

अथवा

कानपि दश पददोषान् विवृणुत।

(ब) **द्वयोः** विषययोः उपरि टिप्पणीं लिखत : 6

(1) काव्यगतश्रुतिकटुत्वम्।

(2) काव्यगत-प्रतिकूलवर्णत्वम्।

(3) प्रधाननायकादेः अपरामर्शः।

(4) रसानुपकारकस्य वर्णनम्।

4. (अ) 'गुणालङ्कारयोः मध्ये विभिन्न धर्मेण वर्तेते' इति भाष्यं स्पष्टीकुरुत। 10

अथवा

गुणभेदान् सविस्तरं विवृणुत।

(ब) **द्वयोः** विषययोः उपरि टिप्पणीं लिखत : 6

(1) ओजसः अभिव्यञ्जकाः।

(2) वर्णवृत्तिसंघटनानियमस्योल्लङ्घने निमित्तम्।

(3) वामनकृतश्लेषस्य खण्डनम्।

(4) गुणालङ्कारविवेकस्य निराकरणम्।

5. योग्यम् उत्तरं विचिनुत (केऽपि षोडश) : 16

(1) काव्यप्रकाशस्य द्वितीयोल्लासे मम्मटेन किं वर्णितम् ?

(i) काव्यदोषाः (ii) काव्यगुणाः (iii) शब्दार्थस्वरूपम्

(2) लाक्षणिक शब्दस्य अर्थः ....।

(i) वाच्यार्थः (ii) लक्ष्यार्थः (iii) व्यङ्ग्यार्थः

(3) मम्मटमतानुसारेण .... काव्यस्य शरीरमस्ति।

(i) अलंकार (ii) शब्दार्थः (iii) सौन्दर्यः

(4) मम्मटानुसारेण काव्यस्य सर्वश्रेष्ठं प्रयोजनम् अस्ति :

(i) यशप्राप्तिः (ii) धनप्राप्तिः (iii) सद्यःपरनिर्वृतिः

(5) मुख्यार्थबाधे .... भवति।

(i) व्यंजना (ii) लक्षणा (iii) अभिधा

(6) 'व्यङ्ग्यार्थहीनं काव्यं .... अस्ति' इति मम्मटः मन्यते।

(i) उत्तमकाव्यम् (ii) मध्यमकाव्यम् (iii) अधमकाव्यम्

http://www.sgbauonline.com/

http://www.sgbauonline.com/

(7) मम्मटानुसारेण काव्यदोषा: कतिविधा: ?

(i) पञ्च (ii) षड् (iii) त्रिधा

(8) अनित्यदोषा: .... सन्ति।

(i) दोषाङ्कुशा: (ii) भावदोषा: (iii) रसदोषा:

(9) संकेतितार्थबोधकशक्ति: कथ्यते :

(i) लक्षणा (ii) अभिधा (iii) व्यंजना

(10) काव्यगुणा: सन्ति :

(i) माधुर्य-प्रसाद-ओज: (ii) माधुर्य-ओज-तेज: (iii) ओज-तेज-प्रसाद:

(11) 'गङ्गायां घोष:।' अत्र लक्ष्यार्थ: भवति :

(i) गङ्गातटे घोष: (ii) घोषप्रान्तवाहिन्यांगङ्गायाम्

(iii) घोषे शीतत्वं पावनत्वम् (iv) गङ्गाजलप्रवाहे घोष:

(12) मम्मटानुसारेण काव्योपदेश: भवति :

(i) कांतासंमित: (ii) प्रभुसंमित: (iii) सुहृदसंमित:

(13) मम्मटानुसारेण 'शक्ति:' इति :

(i) प्रतिभा (ii) शारीरिका शक्ति: (iii) बलम्

(14) गुणा: कीदृशा: ?

(i) चलस्थितय: (ii) अचलस्थितय: (iii) मिश्रस्थितय:

(15) अलङ्कारा: कम् उपकुर्वन्ति ?

(i) अङ्गानि (ii) अङ्गिनम् (iii) गुणम्

(16) आह्लादकत्वं कस्य स्वरूपम् ?

(i) माधुर्यस्य (ii) ओजस: (iii) प्रसादस्य

(17) माधुर्यस्य अतिशयान्वितत्वं कुत्र दृश्यते ?

(i) शृङ्गारे (ii) करूणे (iii) शान्ते

(18) कस्मिन् रसे ओजस: आधिक्यं वर्तते ?

(i) वीररसे (ii) रौद्ररसे (iii) बीभत्सरसे

(19) कस्य श्रुतिमात्रेण अर्थप्रत्ययो भवति ?

(i) प्रसादस्य (ii) ओजस: (iii) माधुर्यस्य

(20) माधुर्यगुण: कस्मिन् रसे न विद्यते ?

(i) रौद्रे (ii) करूणे (iii) शान्ते

http://www.sgbauonline.com/